

گذری به تاریخ، فرهنگ و هنر وردنجان

پژوهش و نگارش:

محمدرضا غزالی وردنجانی

تهران - ۱۳۹۵

سرشناسه:	غزالی وردنجان، محمدرضا، ۱۳۴۴ -
عنوان و نام پدیدآوران:	گذری بر تاریخ، فرهنگ و هنر وردنجان / پژوهش و نگارش: محمدرضا غزالی وردنجان.
مشخصات نشر:	شهرکرد: نیوشه، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری:	۴۶۴ ص: مصور (بخش رنگی)، جدول، نمودار
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۶۳۷۳-۲۵-۶
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیپا
یادداشت:	کتابنامه
موضوع:	واژه‌نامه
موضوع:	وردنجان
رده‌بندی کنگره:	DSR ۲۱۲۵ / ۳۳ ر ۴ ۱۳۹۲
رده‌بندی دی‌جی:	۹۵۵ / ۹۴۲۲
شماره کتاب‌شناسی ملی:	۳۳۶۷۲۲۵

انتشارات نیوشه

گذری بر تاریخ، فرهنگ و هنر وردنجان

□ پژوهش و نگارش: محمدرضا غزالی وردنجان

□ طراح جلد: طوبا محمدخان

□ ویراستار: دکتر اصغر شهبازی

□ پردازش رایانه‌ای و صفحه‌آرایی: هاجر حسن‌زاده

□ خدمات فنی: محمد قاسمی

□ لیتوگرافی: سروش

□ چاپ: نقشینه

□ چاپ نخست: ۱۳۹۵

□ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

□ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۷۳-۲۵-۶

■ شهرکرد: میرآباد غربی، بلوار فرهنگ، خیابان حکیم نظامی، کوچه ۱۳ پلاک ۸

تلفکس ۰۳۸-۳۲۲۵۰۳۵۰ همراه: ۰۹۱۳۱۸۱۷۲۰۸

مدیر مسئول دکتر عباس قنبری عدیوی odivi46@yahoo.com www.niusha.ir

فهرست

□ عنوان	□ صفحه
سخن ناشر.....	۲۹
سخن ویراستار.....	۳۱
پیش‌گفتار.....	۳۵
مقدمه.....	۳۹
■ بخش اول: آشنایی با استان چهارمحال و بختیاری.....	۴۳
□ فصل اول: موقعیت استان.....	۴۳
موقعیت جغرافیایی.....	۴۳
تقسیمات اداری و سیاسی.....	۴۳
منطقه چهارمحال.....	۴۴
سیر تحول تقسیمات کشوری در منطقه.....	۴۴
□ فصل دوم: تاریخ شهر وردنجان در یک نگاه.....	۴۹
وردنجان در یک نگاه.....	۴۹
قدمت تاریخی وردنجان.....	۴۹
وجه تسمیه وردنجان.....	۵۱

۵۲	سابقه فرهنگی وردنجان
۵۳	مزیت‌ها و نقاط بارز و مثبت مردم وردنجان
۵۳	تشیع
۵۳	دفاع از دین و میهن اسلامی
۵۴	فضایل اخلاقی
۵۴	نژاد
۵۵	زبان و گویش و لهجه مردم
۵۵	دین و مذاهب
۵۶	ارزش اجتماعی دین
۵۶	هنر خط
۵۷	هویت اجتماعی وردنجان
۶۰	تاریخچه صدور شنل مه‌در وردنجان
۶۱	□ فصل سوم: موقعیت جغرافیایی، سیاسی، اقتصادی، جمعیت و خدمات
۶۴	وضعیت اقلیمی، توپوگرافی و شیب شهر
۶۵	اقلیم
۶۵	تقسیمات کشوری
۶۵	شهرداری
۶۵	عوامل طبیعی یا مصنوعی در شکل‌گیری و استقرار شهر وردنجان
۶۵	تحولات جمعیتی در دوره‌های مختلف سرشماری
۶۶	خاک حاصلخیز
۶۶	جاده
۶۶	کشاورزی
۶۷	اقتصاد و شغل و حرفه مردم
۶۸	هسته اولیه
۷۲	نقشه‌برداری مناسب
۷۵	مهاجرت به شهرهای بزرگ و روند رشد طبیعی
۷۵	میزان بارندگی

۷۷	فراوانی روزهای یخبندان
۷۸	باد راست
۷۸	باد قریاز
۷۸	باد پاییز
۷۸	پوشش جانوری
۷۸	نقشه برداری وردنجان
۷۸	کوه‌های اطراف (ناهمواری‌ها)
۷۹	۱. کو، شیراز
۷۹	۲. کوه پهل دختران
۷۹	۳. کوه بن (کوه خنگی)
۸۱	□ فصل چهارم: اماکن و تأسیسات عمومی
۸۱	اماکن و مؤسسات عمومی
۸۱	۱. دبستان دولتی وردنجان
۸۲	۲. مساجد
۸۲	۱-۲. مسجد جامع وردنجان
۸۴	۲-۲. مسجد المهدی وردنجان
۸۴	۳-۲. مسجد چهارده معصوم وردنجان
۸۴	۴-۲. مسجد امام رضا (ع)
۸۵	۵-۲. مسجد امام حسن مجتبی (ع)
۸۵	۵-۳. مسجد نوروزعلی (معروف به مسجد عام نوروزعلی)
۸۵	۳. حسینیه‌ها
۸۵	۴. حمام قدیمی
۸۶	۵. آسیاب
۸۶	۶. شرکت تعاونی
۸۷	۷. دفتر مخابرات
۸۷	۸. مرکز بهداشت
۸۷	۹. فروشگاه‌ها

۸۷	۱۰. نانوایی‌ها
۸۸	۱۱. برق
۸۸	۱۲. کتابخانه
۸۸	۱۳. آب آشامیدنی
۸۸	۱۴. دفع فاضلاب و آب‌های سطحی
۸۸	۱۵. سالن ورزشی
۸۹	۱۶. گاز
۸۹	۱۷. ناحی صنعتی وردنجان

۹۱	□ فصل پنجم: شناسنامه شهر
۹۱	شناسنامه شهر
۹۱	محله‌ها و کوچه‌ها و زمین نا.
۹۲	شرکت زراعی
۹۳	تعداد سهام‌داران
۹۶	میدان‌ها
۹۶	کوچه‌های قدیمی
۱۰۰	کارخانه روغن‌کشی
۱۰۱	کوره آجرپزی
۱۰۱	قلعه
۱۰۲	قهوه‌خانه
۱۰۲	آسیاب آبی
۱۰۳	حمام خزینه‌ای
۱۰۵	سیک معماری حمام خزینه‌ای
۱۰۵	خدمات

■ بخش دوم: آموزش و پرورش، شعرا، انقلاب اسلامی، شهدا، مدیریت اجتماعی ۱۰۷

□ فصل اول: آموزش و پرورش ۱۰۷

میزان سواد ۱۰۷

۱۰۸		مکتب خانه
۱۰۹		تنبيهات
۱۰۹		فلکه
۱۱۰		اولین دانش آموزان وردنجانی
۱۱۰		تعدادی از دانش آموزان قدیم وردنجانی
۱۱۱		آموزشگاه

□ فصل دوم: شعرا و سخن سرایان

۱۱۳		۱. بیت الله میرزا محمدحسن قلزم
۱۱۶		۲. آخوند ملا نعمت الله رفیعی وردنجانی (بینوا)
۱۱۸		۳. حاج شح محمد نوکلی وردنجانی (توکل)
۱۲۴		۴. ملا غلامحسین رفیعی وردنجانی
۱۲۹		۵. شفاء الله قلزم
۱۳۹		۶. حاج اسدالله اسماعیلی وردنجانی
۱۴۰		۷. حجة الاسلام سید حنان حسینی
۱۴۲		۸. حاج اکبرعلی رفیعی وردنجانی (رسول)
۱۴۷		۹. ملا حسن آقا فانی وردنجانی
۱۵۰		۱۰. حجة الاسلام شیخ محمدحسین ثرایی
۱۵۱		۱۱. قربانعلی مولوی معروف به «فاضل» وردنجانی
۱۵۲		۱۲. علی اسماعیلی وردنجانی
۱۵۷		۱۳. احمد رفیعی وردنجانی
۱۶۰		۱۴. محمود رفیعی وردنجانی (متخلص به مهر)
۱۶۲		۱۵. محمود جعفری وردنجانی
۱۶۶		۱۶. کیوان قلزم، معروف به «ستوده» وردنجانی
۱۶۷		۱۷. سید محمود موسوی وردنجانی
۱۷۰		۱۸. اصغر رفیعی وردنجانی (تخلص قمصر)
۱۷۳		۱۹. رسول مولوی وردنجانی
۱۷۸		۲۰. کریمایی نصرالله مولوی وردنجانی

۱۷۹	□ فصل سوم: برجستگان، مدرسان قرآن، مؤذنان و علما
۱۷۹	مشهدی علی یار اسماعیلی وردنجانی
۱۸۱	مختصری درباره شرح زندگی ملا حاج محمد وردنجانی
۱۸۲	ملا جعفر جعفری وردنجانی فرزند ملاز جبعلی
۱۸۳	حجت الاسلام شیخ عبدالواحد جعفری وردنجانی
۱۸۵	حجت الاسلام شیخ عبدالرحیم جعفری
۱۸۶	حاج شیخ عبدالکبیر جعفری
۱۸۷	آخوند شیخ سبیت الله ثرای وردنجانی
۱۸۸	آخوند نظر علی ثانی وردنجانی
۱۸۹	زندگی نامه حاج عبداللہ رفیعی
۱۹۰	شهید شیخ مهدی کریم فرزند امیر
۱۹۱	آخوند مشهدی هاشم اسماعیلی وردنجانی
۱۹۲	آخوند ملا زین العابدین فرزند احمد ملا محمود وردنجانی
۱۹۳	آخوند ملا کریمایی داوود یوسفی وردنجانی فرزند غلامرضا
۱۹۴	آخوند عبدالعظیم قادری فرزند ملا حسن وردنجانی
۱۹۶	آخوند شیخ کریم الله ثرای وردنجانی فرزند ملا نزار علی
۱۹۷	آخوند حاج آقا مولوی وردنجانی فرزند حاج علی ولوی
۱۹۷	آخوند ملا عبدالباقی کاظمی فرزند حیدر
۱۹۸	آخوند کریمایی نورمحمد غزالی فرزند گل محمد
۱۹۹	ملا قنبر علی مولوی فرزند یدالله
۱۹۹	آخوند ملا حسن آقا قادری وردنجانی
۱۹۹	شیخ عزیزالله مولوی وردنجانی معروف به شیخ کریم
۲۰۱	آخوند محمد کریمی فرزند سلطانعلی
۲۰۶	مؤذنان
۲۰۶	حاج اسدالله اسماعیلی وردنجانی
۲۰۷	حاج سلیمان کریمی وردنجانی
۲۰۷	حاج ولی الله رفیعی وردنجانی

۲۰۷	حاج شیخ محمد توکلی وردنجانی
۲۰۸	کربلای امرالله مولوی وردنجانی
۲۰۸	حاج عبدالعلی اسماعیلی وردنجانی
۲۰۸	استاد قربانعلی مولوی فرزند عوضعلی
۲۰۸	حاج قدرت‌الله رسائی
۲۰۹	خدامراد مولوی وردنجانی
۲۰۹	حاج علی رفیعی
۲۰۹	حاج سید جواد موسوی
۲۰۹	حاج غلامعلی اسماعیلی
۲۰۹	حاج احمد رفیعی
۲۱۰	حاج ستار بیگی
۲۱۰	مدیحه‌سرایان
۲۱۳	اولین سربازان
۲۱۳	شکسته‌بندی (طب سس)
۲۱۴	سفرنامه عتبات عالیات و ...
۲۱۴	ورزشی
۲۱۷	□ فصل چهارم: مدیریت اجتماعی، شوراهای اسلامی شهر
۲۱۷	سهراب‌خان پوریختیار وردنجانی
۲۱۷	کدخداهای وردنجان
۲۱۸	شورای حل اختلاف
۲۱۹	شوراهای
۲۲۵	□ فصل پنجم: انقلاب و شهدا
۲۲۵	وردنجان و انقلاب اسلامی
۲۲۷	گزارش خیر ساواک
۲۴۰	سروهای سرخ

۲۴۵	■ بخش سوم: مراسم و آیین‌ها
۲۴۵	□ فصل اول: رسوم اجتماعی
۲۴۵	قبرستان در فرهنگ مردم وردنجان
۲۴۷	شناسنامه قبرستان
۲۴۷	اعتقادات اهالی درباره قبرستان
۲۴۸	وفیات، سوگواری‌ها
۲۵۰	هفته در وردنجان
۲۵۱	چهارم در وردنجان
۲۵۳	خرافات
۲۵۴	نمونه‌ای از طبابت مردم
۲۵۸	جمعیت و روابط اجتماعی و اعتقادات
۲۵۸	تولد فرزند
۲۵۹	خسته‌سوران
۲۶۰	چاووشی
۲۶۳	مراسم نامزدکنان و عروسی
۲۶۴	داماد سلام
۲۶۴	دواق‌برداران
۲۶۵	قباله‌نویسی
۲۶۵	ازدواج مجدد و دوزنی
۲۶۶	طلاق
۲۶۶	آداب و رسوم سوگواری در ایام محرم و صفر
۲۶۷	تعزیه‌خوانی
۲۷۰	فهرست‌گردانی در تعزیه
۲۷۱	نعش
۲۷۳	اعتکاف
۲۷۴	ماه مبارک رمضان در وردنجان
۲۷۴	استقبال از ماه رمضان
۲۷۴	آشتی‌کنان

۲۷۵	تهیه مایحتاج
۲۷۵	پیشواز
۲۷۵	رؤیت هلال ماه
۲۷۶	روش‌های بیدارتشدن در سحر
۲۷۶	اعمال و آداب خوردن سحری
۲۷۷	ایام شهادت حضرت علی علیه‌السلام
۲۷۸	شب‌های احیا در وردنجان
۲۷۹	روز بیست‌وهفتم ماه رمضان و ساخت "کوله مرجان"
۲۸۰	امیلات در خصوص ماه رمضان
۲۸۰	عید فطر
۲۸۱	فطریه
۲۸۱	سبزه کاشتن
۲۸۱	نظافت و پوشیدن لباس نو
۲۸۲	خانه‌تکانی
۲۸۲	چهارشنبه‌سوری در وردنجان
۲۸۲	پنج‌شنبه آخر سال
۲۸۳	شال‌اندازی
۲۸۳	عید علقا
۲۸۳	آداب تحویل سال نو
۲۸۴	رسم دید و بازدید
۲۸۵	سبزه نوروز (سبزه به در)
۲۸۵	سلام کردن
۲۸۵	دست‌بوسی
۲۸۶	رفتن به میهمانی‌های شبانه (شب‌نشینی)
۲۸۷	بخش چهارم: فعالیت‌های سنتی
۲۸۷	فصل اول: مشاغل و معیشت در گذشته
۲۸۷	حمامی

۲۸۷	کارگری
۲۸۷	نجاری
۲۸۸	آسیابانی
۲۸۸	دلاکی
۲۸۸	دشتبانی (دشتوون)
۲۸۹	سفیدگری
۲۸۹	چوپانی
۲۸۹	آهنگری
۲۹۰	یار چاروش
۲۹۰	مغازه (دکان) داران تیریم
۲۹۳	□ فصل دوم: وسایله روزنیا پخت نان در قدیم
۲۹۳	وسایل موردنیاز پخت نان در قدیم
۲۹۳	آرجی
۲۹۳	انبر
۲۹۴	سیخ
۲۹۴	کندونه
۲۹۴	تقار
۲۹۴	سفره
۲۹۴	سفره خمیر
۲۹۴	غریبال
۲۹۵	شاته پز
۲۹۵	چارو
۲۹۵	کارد
۲۹۵	خاک انداز
۲۹۵	خمیرمایه
۲۹۵	روش ساختن تنور در گذشته
۲۹۶	سوخت تنور

۲۹۶	 قشلاقی
۲۹۷	 گایله
۲۹۷	 بقر
۲۹۷	 نان در فرهنگ مردم وردنجان
۲۹۸	 ابزار و وسایل آشپزی
۲۹۸	 دیگ
۲۹۹	 قابلمه
۲۹۹	 کما بدان
۲۹۹	 ری
۲۹۹	 بادیه
۲۹۹	 کوزه
۲۹۹	 مجموعه
۳۰۰	 آب‌گردون
۳۰۰	 کفگیر
۳۰۰	 بارچ، شیردون
۳۰۰	 آفتابه و لگن
۳۰۱	 □ فصل سوم: وسایل گرمایا و روشنایی
۳۰۱	 وسایل گرمایا و روشنایی
۳۰۱	 کرسی
۳۰۲	 بای صحبت‌های قدیمی‌ها
۳۰۳	 چراغ‌های روشنایی
۳۰۵	 □ فصل چهارم: فعالیت‌های سنتی در تولید
۳۰۵	 پوست
۳۰۶	 مراحل تهیه پوست
۳۰۶	 پوست‌کندن
۳۰۶	 نمک زدن پوست

۳۰۷	قرار دادن پوست در اولار
۳۰۷	قرار دادن پوست در جَفت
۳۰۷	پُر کردن پوست با خاک
۳۰۷	دوددادن پوست
۳۰۸	خاکستر کردن در پوست
۳۰۸	وصله کردن
۳۰۸	شست‌وشو و استفاده از مشک
۳۰۸	شیوهٔ حمل مشک، آب
۳۰۹	اجزاء مشک، دوغ
۳۰۹	۱. دستک
۳۰۹	۲. ملار
۳۰۹	۳. طناب
۳۰۹	موارد استفاده از مشک
۳۰۹	جای مشک آب در منازل
۳۱۱	■ بخش پنجم: کشاورزی، آب، خاک، اصطلاحات و نام‌گذاری
۳۱۱	□ فصل اول: ابزار و وسایل تولید در کشاورزی قدیم
۳۱۱	بیل
۳۱۲	پاتخته
۳۱۲	کلوخ‌کوب
۳۱۲	خیش یا گاواهن
۳۱۳	گوهن
۳۱۳	دار خیش
۳۱۳	پشت‌بند
۳۱۳	شونهٔ خیش
۳۱۳	دستگیرهٔ خیش
۳۱۳	میخ
۳۱۴	ماله

۳۱۴	کتور (کرت بند)
۳۱۴	داس
۳۱۵	دستقاله، دسقاله (داس غاله)
۳۱۵	چوم
۳۱۵	تیره
۳۱۵	پره
۳۱۵	تخته چوم
۳۱۵	ارداس
۳۱۶	چوم کش
۳۱۶	هر چوم یا هر چمن
۳۱۶	چهاردنده سهدند
۳۱۶	غربال، دو رو کب
۳۱۶	غربال، بزرگ بیز
۳۱۷	کوزل کوب
۳۱۷	زمین های کشاورزی
۳۱۷	قطعات زمین های احمدآباد معروف به: ...
۳۱۷	قطعات زمین های قریه وردنجان از قرار زیر است:
۳۱۷	مالکیت اراضی
۳۱۹	□ فصل دوم: مراحل تولید محصولات
۳۱۹	شخم زدن
۳۲۰	آبیاری
۳۲۰	درو
۳۲۰	خرمن
۳۲۰	جاخرمن آب گرفتن
۳۲۱	خرمن
۳۲۱	خرمن کوبی
۳۲۱	غربال کردن

۳۲۳	□ فصل سوم: وسایل حمل و نقل، مکان و نگهداری محصولات کشاورزی
۳۲۳	وسایل نگهداری محصولات کشاورزی
۳۲۳	تابو
۳۲۴	وسایل حمل و نقل محصولات کشاورزی
۳۲۴	گاله
۳۲۴	چاجو
۳۲۴	جوال
۳۲۴	لوده
۳۲۴	خورجن
۳۲۵	محصولات کشاورزی
۳۲۵	گندم
۳۲۵	سیبزمینی
۳۲۶	جو ترشه
۳۲۶	حبوبات
۳۲۶	گیاهاان علوفه‌ای
۳۲۸	جو
۳۲۹	□ فصل چهارم: آب‌های زیرزمینی
۳۲۹	آب‌های زیرزمینی
۳۳۰	منابع آب
۳۳۰	مشخصات و تعداد قنات‌های وردنجان
۳۳۰	اطلاعات قنات قریه وردنجان
۳۳۱	لای‌روبی (جوغ‌روبی)
۳۳۱	حفر چاه و قنات
۳۳۱	روش حفر چاه و قنات
۳۳۲	طریقه حفر چاه
۳۳۲	وسایل مورد نیاز جهت حفاری
۳۳۲	چرخ چاه

۳۳۳	چرخ پیچ
۳۳۳	قلاب
۳۳۳	پابنه
۳۳۳	ریسمان
۳۳۴	بیل
۳۳۴	کلنگ
۳۳۴	پاده
۳۳۴	دول
۳۳۵	■ بخش ششم: اصطلاحات محلی خویشاوندی، چیستان، ضرب المثل و.....
۳۳۵	□ فصل اول: اصطلاحات
۳۳۵	برخی لغات و اصطلاحات محلی و واژه‌های عامیانه
۳۴۰	زمستان در آینه‌ها و بزم
۳۴۰	گاه‌شماری سنتی فصل سرما
۳۴۰	قوس
۳۴۰	چلّه‌ها
۳۴۱	چارچار
۳۴۱	قُنش
۳۴۲	سرمای پیرزن
۳۴۲	مقیاس اندازه‌گیری سنتی برف
۳۴۵	□ فصل دوم: حوادث
۳۴۵	علم پیشینیان و موضوعات تاریخی
۳۴۵	زلزله
۳۴۶	سال برف سخته
۳۴۶	سال قحطی رضاخانی
۳۴۶	سال سیل

□ فصل سوم: اصطلاحات خویشاوندی، طایفه‌ها ۳۴۷

طایفه‌ها ۳۴۸

□ فصل چهارم: بازی‌های محلی ۳۴۹

بازی‌های محلی و روش‌های معمول یارگیری ۳۴۹

فر انداختن ۳۴۹

شیر و خط کردن ۳۴۹

تر خشک ۳۵۰

|| حر ۳۵۰

تاشی ۳۵۱

خونه‌بازی ۳۵۱

آسمون چه ۳۵۲

از من داری ۳۵۳

بکش بکش ۳۵۳

هفت‌گامه ۳۵۴

شلاق تو خطی ۳۵۴

خاله مومو ۳۵۵

□ فصل پنجم: چیستان و معما ۳۵۷

آب در مثل‌های مردم وردنجان ۳۵۷

الف) ویژگی شخصیتی افراد ۳۵۷

ب) ارزش کار و اشیاء ۳۵۹

پ) اتفاقات ۳۵۹

ت) نفرین، تهدید ۳۶۰

چیستان، معماهای محلی ۳۶۰

ضرب‌المثل ۳۶۱

نمونه‌ای از لالائی‌ها ۳۶۲

□ فصل ششم: غذاهای سنتی..... ۳۶۳

غذاهای محلی و سنتی..... ۳۶۳

اماچ..... ۳۶۳

نان خانگی..... ۳۶۳

آش برگ..... ۳۶۴

آش جو..... ۳۶۴

هلیم گندم (گوشت‌گندمی)..... ۳۶۴

آش بویغ..... ۳۶۴

خاگمه..... ۳۶۴

کله‌وش..... ۳۶۴

تهیه شیرۀ انار و رنجه در گذشته..... ۳۶۵

■ بخش هفتم: دام، پوشاک، مسکن، هنرهای دستی، واحد سنجش..... ۳۶۷

□ فصل اول: محل نگهداری دام..... ۳۶۷

اهمیت دام در اقتصاد مردم..... ۳۶۷

محل‌های نگهداری دام..... ۳۶۸

طویله..... ۳۶۹

آغل..... ۳۶۹

کاهدان (انبار علوفه)..... ۳۷۰

شناسایی دام‌ها..... ۳۷۰

داغ زدن..... ۳۷۰

رنگ زدن..... ۳۷۰

□ فصل دوم: پوشاک..... ۳۷۱

پوشاک قدیم..... ۳۷۱

تمبان (تمون)..... ۳۷۲

قبا..... ۳۷۲

چارقد..... ۳۷۲

۳۷۲	گیوه
۳۷۵	□ فصل سوم: مسکن
۳۷۵	مضالح و امکانات مسکن در وردنجان
۳۷۵	خاک
۳۷۵	خاک ملاط
۳۷۵	خاک سفید
۳۷۶	تیرهای بومی
۳۷۶	سرشا
۳۷۶	تخته
۳۷۶	نی
۳۷۶	کاه گل
۳۷۶	سنگ
۳۷۷	ساروج
۳۷۷	مراحل ساخت مسکن
۳۷۷	پی کنی
۳۷۷	سنگ کاری
۳۷۷	گل آهک
۳۷۷	دیوار سازی
۳۷۷	تیرریزی
۳۷۸	سقف طاق چشمه‌ای
۳۷۸	چوب حمال
۳۷۸	نمای ساختمان
۳۷۸	پشت بام
۳۷۹	درهای ساختمان
۳۷۹	پله

□ فصل چهارم: هنرهای دستی ۳۸۱

۳۸۱ قالی بافی

۳۸۱ تهیه نخ (خومه)

۳۸۲ دولاکردن نخ

۳۸۲ مقدار نخ برای هر قالی

۳۸۲ رنگرزی خامه (نخ)

۳۸۳ مواد طبیعی در کار رنگرزی

۳۸۴ دستگاه قالی

۳۸۵ وسایل قالی

۳۸۵ مراسم قالی

۳۸۵ نقشه قالی

□ فصل پنجم: واحدهای وزن و اندازه گیری ۳۸۷

۳۸۷ واحدهای وزن

۳۸۷ مشتال

۳۸۸ ترازو، قیان

۳۸۸ واحدهای اندازه گیری وزن

۳۸۸ واحدهای اندازه گیری در طول

۳۸۹ واحد اندازه گیری زمان

۳۸۹ واحد اندازه گیری حجم

□ بخش هشتم: گیاهان خوراکی و دارویی ۳۹۱

۳۹۱ گیاهان خوراکی

۳۹۱ ۱. مچہ

۳۹۱ ۲. شنگ (شنگک)

۳۹۱ ۳. پونه

۳۹۲ ۴. کنگر

۳۹۲ ۵. خوشاروزه

۳۹۲	۶. سیر
۳۹۲	۷. یاقلاق
۳۹۲	۸. بولاقوتی
۳۹۲	گیاهان دارویی
۳۹۲	آویشن
۳۹۳	اسپند
۳۹۳	اسفرزه
۳۹۳	افسنطین
۳۹۳	اکلیل، خنک
۳۹۳	بارهنگ
۳۹۴	برنجاسف
۳۹۴	بومادران
۳۹۴	یونه
۳۹۴	تاجریزی
۳۹۵	ترشک
۳۹۵	تره کوهی
۳۹۵	چای کوهی
۳۹۵	خاکشیر
۳۹۵	ختمی
۳۹۶	ریواس
۳۹۶	شاه‌تره
۳۹۶	شیرین بیان (مجو)
۳۹۶	قدومه
۳۹۷	کاسنی
۳۹۷	کنگر
۳۹۷	مرزه
۳۹۷	مخلصه
۳۹۹	منابع

سخن ناشر

استان چهارمحال و بختیاری، به سبب موقعیت فرهنگی، جغرافیایی، اجتماعی و سیاسی خود مورد توجه دوستان ایران فرهنگ و تاریخ ایران قرار گرفته است. این منطقه در زاگرس میانی و در میان کوه‌های سر به فلک کشیده زاگرس واقع شده است. علاوه بر شهرکرد به عنوان مرکز استان، هشت شهرستان دیگر، ۴۰۱ شهر، ۲۵ بخش، ۸۸ دهستان و روستا را با جمعیتی بالغ بر ۸۵۰ هزار نفر در خود جای داده است. شناخت فرهنگ، تاریخ، هنر و ویژگی‌های اجتماعی سیاسی تک تک روستاها، شهرها و شهرستان‌های استان، کاری بس ضروری و مهم است که باید به همت دانش‌پژوهان، فرهیختگان و صاحبان قلم و اندیشه میسر گردد. این گام بزرگ و بلند ما را با قله سترگ دانایی و توانایی مردم خداجو، مهربان، فرهنگ دوست، اخلاق‌مند و هنرپرور چهارمحال و بختیاری آشناتر می‌سازد.

کتاب حاضر اثر مولف محترم و پژوهشگر علاقه‌مند فرهنگ دوست، جناب آقای محمدرضا غزالی وردنجانی است که به معرفی متنوع و چندجانبه «وردنجان»

۱. چهارمحال و بختیاری شامل شهرستان‌های شهرکرد، بروجن، اردکان، اردل، فارسان، سامان، کوهرنگ، بین، کیار است.

اختصاص دارد. وردنجان شهری در نزدیکی مرکز استان است با ویژگی‌های فرهنگی - اجتماعی، زبان، آداب و رسوم و باورهای خاص خود. بر همین اساس این اثر نوعی مونوگرافی است که به شهری از شهرهای مهم استان می‌پردازد. بی‌گمان تلاش فرهنگی و تحقیقی نویسنده ارجمند خدمتی ماندگار به جامعه فرهنگی کشور، استان و زادگاه خود است. این کار ارزنده روشی پسندیده برای آگاهی بخشی نسل‌های امروز و فرداست؛ زیرا بسیاری از اطلاعات و مطالب کتاب با روش میدانی (پرس‌وجو و مصاحبه حضری) تدوین شده و در صورتی که محقق این قدم مفید را بر نمی‌داشت، به سبب گذشت زمان و آسیب مرگ و میر کهن سالان و مطلعان خیلی از مطالب دیگر امکان ثبت و ضبط را بدان می‌کرد.

انتشارات نوشتار شهرک، مفتخر است که با چاپ و انتشار این کتاب ارزنده و محققانه، در راه پژوهش‌های ایران‌شناسی (استان‌شناسی)، گام مفید و موثری بردارد. ضمن سپاس از مؤلف محترم که حاصل پژوهش‌های چندین ساله خود را به علاقه‌مندان، عرضه می‌کنند؛ امید است این قبیل آثار راه را برای بهره‌مندی محققان جوان، دانشجویان و مراکز علمی و پژوهشی، هم‌رتر نماید.

برای دوست ارجمندم جناب آقای محمدرضا غزالی، کامیابی و توفیق روزافزون خواهند و از درگاه خدای بزرگ و دانای بی‌همتا، آفرینی مردم ایران به‌ویژه اهالی خرد و فرهنگ را خواستارم.

عباس قنری عُدبوی
مدیر انتشارات نوشتار

من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق

پیش‌گفتار

در قرآن کریم به سیرر سیاست / اندیشه در سرنوشت اقوام و آدم‌های پیشین تأکید فراوان شده و این ما را بر آن می‌آورد که در دریافت احوال و سرگذشت گذشتگان در بستر تاریخ و فرهنگ و... کوشا باشیم.

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ (ع: کبوت: آیه ۲۰)

بگو در زمین سیر کنید و بنگرید خداوند چگه به آفرینش را به وجود آورده است.

در همین راستا امیر مؤمنان حضرت علی (ع) به فرزندان و یاران خود فرموده است: «در اعمال آنان نظر می‌فرمایند: فرزندان! من هر چند عمر پیشینیان را نداشتم ولی در اعمال آنان نظر افکندم؛ در اخبارشان اندیشه نمودم و در آثارشان به سیر و مشاهده پرداختم، آن چنان که گویی همچون یکی از آنها شدم؛ گویی من به خاطر آنچه از تجربیات تاریخ آنان دریافته‌ام با اولین و آخرین آنها عمر کرده‌ام (نهج البلاغه، نامه ۳۱).

از آنجا که بخش اعظمی از حیات معنوی، اجتماعی، سیاسی ما مسلمانان بر تاریخ گذشتگان استوار است و اکنون بر نردبانی در حرکتیم که پله‌های آن را پیشینیان ساخته‌اند، در حدی که اگر انسان، گذشته خود را فراموش کند سر از نیستی بیرون می‌آورد.

فرهنگ و آداب و رسوم از دیرباز همواره با مردم بوده و ریشه در تاریخ مردم دارد. در طیّ زمان عوامل اجتماعی و روانی به نحوهٔ برگزاری این آداب تأثیر گذارده است با نگاهی به گذشته، فرهنگ، آداب و رسوم خاصّ مردم وردنجان در مراسم‌های مختلف که همه حکایت از فرهنگ و تمدن و علم و انسان‌دوستی و ایمان راسخ این مردم دارد. هر چند افرادی که دلشان صندوقچه‌ای از اسرار و شعائر گذشته بود و در بین ما نیستند، اما یاد و خاطرهٔ آنان در دل‌های مردم زنده و جاوید خواهد ماند.

مجموعهٔ حاضر که با هدف شناخت، شناسایی و آشنایی نسل جدید با فرهنگ و هنر مردم و احیاء بعضی از موارث از زادگاه خود تدوین شده و مطالب آن با گذشت چندین سال از طریق تحقیق میدانی و مصاحبه‌های طولانی با افراد زیاد به خصوص سالخورده‌گان و فراز نشیب‌هایی که در این مدت پیش آمده به انجام رسیده و این بیانگر تمدن و فرهنگ بالای مردم بود، و نشانگر این واقعیت است که مردم در تمامی مراسم‌های خود شعائر و آداب خاص داشته‌اند که فرهنگ آنان را از فرهنگ‌های دیگر متمایز می‌نماید و این که انسان‌سای، بر یک مردان برجسته‌ای در سایهٔ این فرهنگ در وردنجان متولد شده‌اند و رشد کرده‌اند و بالید اند. برخی از آنان به مدارج عالی دست یافته‌اند و یا برای دفاع از میهن اسلامی و سرزمینی این آب و خاک جان شیرین خود را فدا کرده‌اند و تن به ذلت نداده‌اند.

معرفی اجمالی آشنایی با استان چهارمحال و بختیار، در تاریخ شهر وردنجان، شعرا و سخن‌سرایان، آموزش و پرورش، برجستگان، فرهنگ و آداب و رسوم، مشاغل و فنون قدیم و....

اکنون که در سایه‌ساز بنده‌نوازش مجموعهٔ حاضر به اتمام رسیده بر خود لازم می‌دانم تا مراتب سپاس را از بزرگوارانی به جای آورم که اگر دست یاری‌گر و اطلاعات بسیار ارزشمندشان نبود، این کار به انجام نمی‌رسید.

نخستین سپاس و ستایش از آن خداوندی است که بندهٔ کوچکش را در دریای بیکران اندیشه، قطره‌ای ساخت تا وسعت آن را از دریچهٔ اندیشه‌های ناب بزرگوارانی به تماشا بنشیند.

لذا در همین راستا، از تمام افرادی (اهالی اهل قلم، اعضای شورای اسلامی،

کارمندان دوائر دولتی، دوستان، فرهنگیان، استادان، کشاورزان، دانشجویان، کسبه، بازاریان، بزرگان و معتمدین، کارگران و... که در این مدت بایسته‌ترین همکاری و همراهی را با بنده داشته‌اند سپاسگزارم و همکاری آن‌ها را ارج نهاده و قدردان آنان می‌باشم.

الهی، ای مهربان‌ترین از ما به ما، از تو می‌خواهم همه کسانی را که حتی در انجام این امر، این حقیر را یاری نمودند در سایه لطف و محبت بی‌کرات سلامت، شادکام و موفق یابند و برای آن عزیزانی که در این مدت اطلاعات گران‌سنگی را ارائه نمودند و الان دستشان از این دنیا کوتاه شده است آمرزش و مغفرت را ارزانی نمایی.

والسلام

مؤلف